Schouwonderzoek

School & Omgeving

Deventer

Doel en opzet schouwonderzoek

5 PO-scholen

2 VO-scholen

Het doel van het schouwonderzoek was om de succesfactoren en knelpunten van de verrijkte schooldag in Deventer inzichtelijk te maken, zodat alle Deventerse scholen die een verrijkte schooldag hebben optimaal van elkaars aanpak kunnen leren.

"Het is volgens mij geslaagd wanneer ik de kinderen zie glunderen." – schoolleider

Onderzoeksopzet

Een schouw is een bezichtiging om een beeld te krijgen van hoe het programma School & Omgeving in de praktijk uitpakt: welke activiteiten plaatsvinden, met welke aanbieders wordt samengewerkt, wat het oplevert, waar men trots op is, of de doelen worden bereikt en welke verbeterpunten er zijn. De schouwen waren bedoeld om van te leren, niet om te beoordelen. Op één dag spraken we verschillende betrokkenen, zoals de directie of coördinator, uitvoerders, leraren en leerlingen, en bekeken we enkele activiteiten. De 7 schouwen zijn door Sardes uitgevoerd van april t/m juni 2025 in opdracht van Varietas.

De resultaten van het schouwonderzoek worden hieronder weergegeven.

Doelgroep

Scholen richten zich met hun naschoolse aanbod op **alle leerlingen** van hun school en hebben hierbij extra aandacht voor de leerlingen die vanuit huis **minder mogelijkheden** hebben. Alle leerlingen mogen meedoen aan de activiteiten, maar bij wachtlijsten wordt vaak **voorrang** gegeven aan de leerlingen die het het **hardst nodig** hebben.

Meerdere scholen geven aan dat het een **uitdaging** is om de leerlingen waarvan zij het liefst zien dat ze mee doen aan de naschoolse activiteiten ook daadwerkelijk te **bereiken**.

Aanpak en uitvoering

Inrichting Rijke Schooldag

Alle scholen organiseren activiteiten na schooltijd. Daarnaast bieden twee van de geschouwde scholen ook een sportactiviteit aan in de grote pauze, toegankelijk voor alle leerlingen. Het aanbod varieert sterk:

- **Sportief:** Voetballen, yoga, zwemmen, kickboksen, dansen, bowlen
- **Creatief:** Nails, mode, tekenen, portretschilderen, theater, musical, schminken, striptekenen
- **Sociaal:** Meidengroep, koken, sociale vaardigheidstraining
- **Technisch:** Houtbewerking, typcursus, techniek, Mad Science

De meeste scholen proberen regelmatig te variëren in het aanbod. Soms wisselen activiteiten van vakantie tot vakantie, andere keren werken scholen met blokken van zes weken. Het doel is steeds gericht op zinvolle vrijetijdsbesteding. Leerlingen en ouders worden doorgaans niet betrokken bij de ontwikkeling van het aanbod, maar wel bij de evaluatie ervan.

Doelen verrijkte schooldag

Scholen geven aan deel te nemen aan het programma om hiermee alle kinderen de kans te bieden zich breed te ontwikkelen en leerlingen na schooltijd een stimulerende en veilige plek bieden op school. Ook zijn doelen genoemd gericht op de organisatie van het programma en de samenwerking rondom het programma: samenwerking versterken, bereik vergroten & aanbod professionaliseren.

Onderzoekersreflectie

Doelen zijn vooral gericht op aanbod (bieden van een breed ontwikkelaanbod, een veilige en stimulerende naschoolse setting) en organisatie en weinig op leerdoelen bij leerlingen.

SARDES

Organisatiestructuur

Alle geschouwde scholen hebben een coördinator aangewezen die verantwoordelijk is voor het organiseren van de naschoolse activiteiten. Soms in samenwerking met de schoolleider. Deze coördinator heeft contact met de aanbieders, regelt de logistiek en de planning rondom de verrijkte schooldag.

Onderzoekersreflectie
Het verschilt per school hoeveel tijd de coördinator heeft voor deze taken. Op de ene school is dit een uur per week (en lijkt dit te volstaan), op de andere school geeft de coördinator aan zeker een dag in de week nodig te hebben. Mogelijk maakt het hierbij uit wie de coördinator rol op zich neemt en hoeveel flexibiliteit diegene heeft in zijn werk.

Inzet aanbieders

Sommige scholen gebruiken dezelfde aanbieders voor zowel binnenschoolse als buitenschoolse activiteiten, zoals de reguliere en naschoolse gymlessen van Sportbedrijf Deventer. Veel scholen werken voor het naschoolse aanbod samen met de volgende organisaties: Raster (welzijn), Sportbedrijf Deventer (sport), The Mall (jongerenwerk) en Inflora (natuureducatie). Zij werken vaak met dezelfde mensen van deze organisatie, waardoor zij bekende gezichten worden voor zowel leerlingen als schoolpersoneel. Dit is bevorderlijk voor een prettige samenwerking.

Aanbieders worden zorgvuldig geselecteerd op kwaliteit, ervaring, pedagogisch bewustzijn en aansluiting bij de leerlingen. Een school geeft aan dat wanneer zij met een nieuwe organisatie samenwerken, ze eerst een pilotfase starten, waarna leerlingen en leerkrachten feedback geven. Als de ervaring negatief is, wordt de samenwerking niet voortgezet. Naast vaste partners werken sommige scholen ook met zzp'ers. Een aantal grote organisaties heeft vaak een eigen inschrijftool en verzorgt de promotie van het aanbod. Aanbieders als Sportbedrijf Deventer, Inflora en Raster zijn actief op meerdere scholen en hebben daardoor ruime ervaring. De activiteiten op scholen vinden plaats direct na schooltijd, meestal in het eerste uur tot anderhalf uur. Hierdoor ontstaat bij sommige scholen het gevoel dat zij in dezelfde vijver vissen als andere scholen wanneer het gaat om het inschakelen van de aanbieders.

Wat gaat er goed volgens de aanbieders?
Aanbieders gaven tijdens de schouwen aan dat er een duidelijke rolverdeling is tussen school en aanbieders. Aanbieders die gedurende langere tijd en met vaste uren op een school actief zijn geven aan zich vaak onderdeel van het schoolteam te voelen. Veel scholen werken met aanbieders die ook in de wijk werkzaam zijn. Deze aanbieders hebben goed zicht op waar kinderen en jongeren behoefte aan hebben en beschikken over veel kennis van passende activiteiten. We spraken bij het schouwen ook met een aantal zzp'ers, zij gaven aan een vast contactpersoon te hebben op de school voor vragen en voelden zich welkom.

Wat zijn uitdagingen volgens de aanbieders?
Aanbieders noemen een aantal verbeterpunten. Zo gaf één aanbieder aan dat klassenmanagement lastig is wanneer je niet pedagogisch bent onderlegd. Ook blijkt opslagruimte soms een uitdaging, het is niet altijd mogelijk om materialen ergens op te slaan, terwijl die wel nodig zijn voor een activiteit.

Kwaliteit aanbod

De invulling van het naschoolse programma wordt door scholen bepaald op basis van eigen inzichten, ervaringen, leerlingbehoeften en overleg met aanbieders. De activiteiten worden grotendeels door de aanbieders vormgegeven; soms denken leerlingen mee over de inhoud. Een vast kwaliteitskader voor het aanbod ontbreekt. Evaluatie gebeurt op verschillende manieren: via de leerlingenraad, evaluatieformulieren of (in)formele gesprekken met leerlingen en aanbieders. Soms is een leerkracht of coördinator aanwezig om de kwaliteit te monitoren, maar doorgaans vertrouwt men op de expertise en gezamenlijke evaluaties van betrokkenen. Op de meeste scholen is er **geen vaste doorgaande lijn tussen het binnen- en buitenschoolse aanbod. De activiteiten richten** zich vooral op **plezier, talentontwikkeling en zinvolle vrijetijdsbesteding**, met als doel het programma laagdrempelig en aantrekkelijk te houden voor alle leerlingen.

Ervaringen m.b.t. organisatie en uitvoering

De verrijkte schooldag verloopt over het algemeen goed. De samenwerking tussen scholen en aanbieders is laagdrempelig, met korte lijnen en een duidelijke taakverdeling. Leerkrachten zien dat naschoolse activiteiten steeds normaler worden en aanbieders voelen zich onderdeel van het schoolteam.

Tegelijkertijd zijn er knelpunten. Coördinatoren wijzen op de zware administratieve last en het lastig bereiken van de juiste doelgroep. Aanbieders ervaren een tekort aan opslagruimte en vinden het ongunstig dat zij alleen na schooltijd lessen kunnen geven; zij willen ook tijdens schooltijd actief zijn. Een aanbieder pleit bovendien voor een gezamenlijke (coalitiebrede) visie op kwaliteit. Leerkrachten noemen de beperkte motivatie van ouders, twijfels over de pedagogische vaardigheden van sommige aanbieders en praktische problemen zoals geluidsoverlast en een tekort aan geschikte lokalen.

"Er zijn korte lijntjes en het programma vindt centraal in de school plaatst." - leerkracht

"De coördinator moet wel organisatorische vaardigheden hebben" - schoolleider

Werving en selectie

De scholen geven aan dat leerlingen voor het naschoolse aanbod m.b.v. **flyers en posters**, die vaak door de aanbieders worden gemaakt, worden geworven voor de activiteiten. Leerlingen kunnen zich opgeven d.m.v. aanmeldstrookjes, via de schoolapp of via het online aanmeldsysteem van de aanbieder. In het vo is nadrukkelijk gezegd dat werven via posters er niet voor zorgt dat leerlingen gaan deelnemen. Hier is de ervaring dat het nodig is dat leerlingen een relatie aangaan met de aanbieder.

Resultaten

Scholen streven ernaar dat alle leerlingen meedoen aan de activiteiten, maar in de praktijk blijkt dit niet altijd haalbaar. De activiteiten staan open voor alle leerlingen van de school, waardoor segregatie wordt voorkomen, maar in de kern is de werkelijke doelgroep de kinderen die vanuit huis minder ontwikkelkansen krijgen. Juist deze groep blijkt lastiger te bereiken met het aanbod. Daarnaast ontbreekt het scholen aan de capaciteit om alle leerlingen deel te laten nemen aan de activiteiten.

Op leerlingniveau zijn de resultaten van het verrijkte aanbod volgens de scholen veelbelovend. Scholen geven aan dat leerlingen positieve ontwikkelingen laten zien in **zelfvertrouwen, doorzettingsvermogen, creativiteit en sociale vaardigheden**. Ze vergroten hun kennis van materialen waarmee ze normaal gesproken niet in aanraking komen en leren nieuwe motorische handelingen. De school streeft ernaar dat kinderen na schooltijd een veilige omgeving hebben om nieuwe vaardigheden te ontwikkelen, **talenten te ontdekken** en hun **cognitieve ontwikkeling** te stimuleren. Hierbij doen zij succeservaringen op.

De scholen geven daarnaast aan dat de resultaten op **schoolniveau** laten zien dat de school een **veilige omgeving** kan bieden waar kinderen **na schooltijd** kunnen verblijven. In aandachtswijken gaan kinderen vaak hangen in de wijk. Door een naschools aanbod te creeren, hebben ze een veilige plek om tijd te spenderen na schooltijd. Ook versterken de activiteiten de sociale veiligheid en bevordert het naschoolse programma de cohesie tussen leerlingen. Daarnaast dragen de activiteiten bij aan de samenwerking tussen leerlingen uit verschillende klassen.

''We zien dat het gedrag van leerlingen verbetert in de lessen, maar ook op het schoolplein. Daarnaast was het eerder niet gebruikelijk dat leerlingen bij ons langer na school op het schoolplein bleven spelen en zien we nu dat dat wel gebeurt. Hiermee zien we dat het doel om leerlingen in een meer stimulerende omgeving te plaatsen dan hun thuissituatie kan bieden wordt bereikt." - Leerkracht

"Jongeren laten steeds meer van zichzelf zien." – aanbieder

"Leerlingen merken dat ze iets kunnen, dat helpt in hun zelfvertrouwen." – leerkracht

"Bij techniek leren we over microbits, dit zijn chips waar codes opstaan. Dan kan je coderen." – leerling

"Ze ontwikkelen een brede interesse, zo grappig dat een jongetje van 4 ineens Namasté zegt." - ouder

Leerlingen en ouders

De leerlingen geven aan dat zij vaak zelf kiezen naar welke naschoolse activiteiten zij willen. Niet iedere school betrekt de leerlingen actief bij het samenstellen van het naschoolse aanbod. Eén school doet dit wel actief: kinderen kunnen ideeën inbrengen via een ideeënbus en via de leerlingenraad. De meeste ouders geven aan niet actief om input te worden gevraagd. Hier is ook geen nadrukkelijke behoefte aan, ouders vertrouwen de school erop dat ze een goed aanbod samenstellen.

De leerlingen die we hebben gesproken tijdens de schouwen zijn erg positief over het naschoolse aanbod. Ze waarderen niet alleen de activiteiten zelf, maar ook het langer op school blijven. Zoals een leerling zegt: "Ik hoef dan niet naar huis, waar mijn vervelende oudere broer is, dus dat vind ik erg fijn." Een ander vertelt: "Bij koken heb ik leren omgaan met een mes."

Ook ouders zien vooral sociale effecten: hun kinderen spelen na schooltijd met vrienden en "ze zijn echt samen bezig, met vriendjes." Daarnaast merken ouders dat hun kinderen meer leren: "Meer kennis, hij kon me veel vertellen, bijv. over natuur."

Kritische succesfactoren en verbeterpunten

Succesfactoren

- Een vaste coördinator met organisatorische vaardigheden en voldoende ruimte/tijd
- Vaste aanbieders (die het liefst ook onder schooltijd activiteiten verzorgen) zorgt voor continuïteit en fijne samenwerking
- Betrokken schoolteam
- Vaste gezichten bij de uitvoerders
- Activiteiten waar eigenaarschap en verantwoordelijkheid bij leerlingen wordt gestimuleerd
- Goede kwalitatieve uitvoerders
- Goede samenwerking met omliggende scholen (van elkaar leren, uitwisselen)
- Activiteiten op school leveren een hogere opkomst op (in plaats van activiteiten elders in de wijk)
- Draagvlak bij het schoolteam
- Randvoorwaarden in orde (voldoende geschikte ruimtes, aanbod, materiaal, middelen)

Uitdagingen

- Verantwoordingslast richting OCW is groot en tijdrovend
- School krijgt met verantwoordingtool pas achteraf inzicht in behaald bereik (wens is om dit tussentijds ook te kunnen inzien)
- Op sommige scholen is meer tijd nodig voor coördinatie dan nu formeel beschikbaar is
- Financiële risico's bij de school, middelen afhankelijk van bereik, maar deelname is vrijwillig
- Extra risicovol voor praktijkonderwijs: kleine groepen zijn nodig, maar er geldt dezelfde verantwoordingslast als voor po en vo
- Aanbieders vinden het soms lastig om de doelgroep te ondersteunen
- Ruimtegebrek in de school voor het organiseren van aanbod. Elders ruimtes huren is duur en daar is concurrentie met andere scholen.
- Het is lastig om naschoolse activiteiten later te starten dan direct na schooltijd, leerlingen komen er niet voor terug naar school